

STOP

MET MOEDERS DE SCHULD GEVEN EN VADERS NEGEREN

Hoe we kinderen beter kunnen
beschermen tegen huiselijk geweld

DAVID MANDEL

BEDENKER VAN HET SAFE & TOGETHER™-MODEL

Oorspronkelijke uitgave:

David Mandel (2024). *Stop Blaming Mothers and Ignoring Fathers: How to Transform the Way We Keep Children Safe from Domestic Violence*. Legitimus Media.

Stop met moeders de schuld geven en vaders negeren

Hoe we kinderen beter kunnen beschermen tegen huiselijk geweld

David Mandel

ISBN 978 90 8560 394 8

NUR 740 / THEMA VFJM

© 2025 Uitgeverij SWP Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

Dit boek is opgedragen aan Ruth, die mijn partner is in het leven en in mijn werk, en deelgenoot in familie en plezier; aan mijn kinderen, die me elke dag liefde en nederigheid leren; aan mijn vader, die me liet zien wat het betekent om een mens te zijn; en aan mijn moeder, die elke dag van mijn leven van me hield.

Ik draag dit boek ook op aan alle moeders en kinderen die te lijden hebben gehad onder het misbruik van een pleger van huiselijk geweld en voor wie dit misbruik verergerde door het falen en misbruik van systemen; aan alle vaders wiens ouderschap werd genegeerd door systemen terwijl ze hulp wilden om een betere vader te zijn; en aan alle professionals die er elke dag naar streven om beter te worden in hun werk.

INHOUD

Voorwoord	9
Inleiding bij de vertaling	13
Ten geleide	17
HOOFDSTUK 1	Waarom blijft ze hem boven haar kinderen verkiezen? 23
HOOFDSTUK 2	Moeders de schuld geven, vaders negeren 33
HOOFDSTUK 3	Professionele mythen over huiselijk geweld ontkrachten 51
HOOFDSTUK 4	De mythe van de kindgetuige 61
HOOFDSTUK 5	De mythe van het huiselijk-geweldincident 86
HOOFDSTUK 6	De mythe van de falende bescherming 122
HOOFDSTUK 7	De mythe van daderverantwoordelijkheid 164
HOOFDSTUK 8	De mythe van ouderlijke vervreemding 198
HOOFDSTUK 9	De mythe van de trauma geïnformeerde benadering 224
HOOFDSTUK 10	Cruciale onderdelen en uitgangspunten: een gemeenschappelijke taal 264
HOOFDSTUK 11	Bewijs voor het model ontwikkelen 298
HOOFDSTUK 12	Eerbetoon aan de verhalen van overlevers en behandelaren 308
HOOFDSTUK 13	Verandering begint nu 328
Dankwoord	335
Verklarende woordenlijst	339
Over de auteur	345
Safe & Together Institute	347
Eindnoten/referenties	349

VOORWOORD

Elke dag lijden kinderen en volwassenen door de daden van een geliefde die controle verkiest boven verbinding. Hun vertrouwen en liefde worden beschaamd.

Hun levens zijn beschadigd en gebroken, soms onherroepelijk, door geweld, dwingende controle en manipulatie. Elke dag zijn er duizenden professionals die zich inzetten om deze overlevers te helpen. Ze werken binnen systemen die op talloze manieren tekortschieten – vooral in de manier waarop ze vaders negeren en moeders de schuld geven als het gaat om huiselijk geweld en kinderen.

Al bijna veertig jaar lijkt ik mij als een Don Quichot in te zetten voor het doel om een einde te maken aan geweld van mannen tegen vrouwen en kinderen. Toen ik begon, was mijn professionele werk erop gericht om individuele mannen helpen te veranderen, door hen verantwoordelijk te houden voor hun geweld en misbruik in één-op-éénsessies en groepen. Uiteindelijk realiseerde ik me dat de vaardigheden en ervaringen die ik in dat werk had opgedaan, professionals uit diverse andere sectoren konden helpen om beter te interveniëren bij mannen die geweld gebruiken tegen hun dierbaren. Ik richtte me niet langer op het ‘repareren’ van mannen. Ik richtte me nu op het repareren van systemen. Ik wilde dat alle professionals die met gezinnen werkten, niet alleen de ‘begeleiders van gedragsverandering bij mannen’, mannen die hun gezinsleden geweld aandeden, pijn deden en misbruikten en uitdaagden, zouden ondersteunen en ter verantwoording zouden roepen. Uiteindelijk breidden mijn inspanningen om systemen te repareren zich uit naar betere partnerschappen met overlevers rondom de veiligheid en het welzijn van hun kinderen. Partnerschap was gebaseerd op de aanname dat overlevers bijna altijd actief bezig waren om hun kinderen veilig te houden en dat het de rol van de professional was om deze sterke punten te identificeren, te valideren en om samen met de overlevers – als partners – plannen te maken om hun situatie te verbeteren. Dit concept stond op verschillende niveaus centraal in mijn werk. Ik vatte mijn denkwijze samen in het concept van huiselijk-geweld-geïnformeerde systemen en praktijken. Ik ontwikkelde het Safe & Together-model als een theorie en

praktijkmodel dat professionals kan helpen om betere bondgenoten te zijn voor volwassen en minderjarige overlevers en om meer nadruk te leggen op daders als ouders.

Mijn ervaringen met meerdere systemen hebben mijn denken en het model gevormd. Wat begon met een nadrukkelijke focus op kinderbescherming groeide uit tot het omarmen van andere sectoren als geestelijke gezondheidszorg, verslavingszorg, gespecialiseerd familiaal geweld, familierechtbanken, gespecialiseerde thuiszorg en ordehandhaving. Tot de transformationele inspanningen behoorden ook het aanpakken van baanbrekende kwesties als huiselijk geweld waarbij politieagenten betrokken zijn, de relatie tussen het beschuldigen van moeders en angst voor de veiligheid van medewerkers, en het manipuleren van systemen door daders.

In de afgelopen vijftien jaar heb ik een wereldwijde organisatie opgebouwd die zich inzet om het leven van professionals en gezinnen te veranderen, van Nieuw-Zeeland tot Nieuw-Mexico, van Sydney tot Singapore, van Londen tot Lincoln. Ik heb mezelf gestort op het creëren van het Safe & Together Institute, door samen te werken met mijn teamleden, zodat we zoveel mogelijk mensen konden beïnvloeden. Als je dit boek hebt gelezen, begrijp je deze drang naar actie. Ik hoop dat door het schrijven van dit boek de positieve verandering die ik zie als gevolg van de implementatie van het model, verder zal versnellen.

De afgelopen jaren hebben grote persoonlijke veranderingen met zich meegebracht. Na jaren gewerkt te hebben op het snijvlak van huiselijk geweld, vaderschap en kinderen, werd ik eindelijk vader. Ruth, mijn levens- en professionele partner, vertrouwde me het co-ouderschap toe van haar drie fantastische kinderen. Als 'nieuwe' vader nam ik elke ervaring gretig in me op, van verstoppertje spelen tot schoolconcerten bijwonen en helpen met wiskundehuiswerk. Onze voortgaande gesprekken – over Ruths ervaring als kind en volwassen overlever van familiaal geweld en over mijn ervaringen op het werk – vormden de inspiratie voor onze podcast, *Partnered with a Survivor*. Al deze ervaringen, professioneel en persoonlijk, hebben invloed op wat er in dit boek staat.

Mijn reis is er een van hoop, doorzettingsvermogen en samenwerking. Ik begon mijn reis rond gendergerelateerd geweld op de universiteit, waar ik begon te luisteren naar en te leren van de ervaringen van vrouwen die ik persoonlijk kende. Ik werd tot actie geïnspireerd door andere mannen die

zich hadden ingezet om een einde te maken aan geweld van mannen tegen vrouwen. Ik werd onderweg gesteund door mensen die in me geloofden, mensen die me de kans gaven om nieuwe ideeën uit te proberen. Elke kans hielp me om meer te leren over hoe je systemen beter kunt laten inspelen op de behoeften van volwassen en minderjarige overlevers. Onderweg kreeg ik energie van de feedback van overlevers die, nadat ze over het model hadden geleerd, me bedankten dat ik hun ervaringen gebruikte voor reflectie door professionals. Ik heb vertrouwen gekregen van mensen uit de praktijk die me vertelden dat het model hen ervan weerhield om, uit frustratie en opgegeven hoop, te stoppen met hun gekozen carrière. Mijn toewijding aan mijn pad is versterkt door maatschappelijk werkers die meldden dat ze zich ‘slimmer’ voelden en beter voorbereid waren om gezinnen te helpen na te hebben geleerd over het Safe & Together-model. Ik ben gezegend met onderzoekspartners, collega’s en medewerkers die er bij elke stap waren om samen te bouwen, te leren en te creëren.

Elke dag worden velen van ons die zich inzetten om huiselijk geweld te stoppen, geconfronteerd met de angst om te falen of dat we niet genoeg doen. We vragen ons af hoeveel verschil we maken. Onze mislukkingen voelen heel concreet en zichtbaar: de overlever die ondanks onze inspanningen in gevaar blijft. De dader die niet bereid is om te veranderen, ongeacht de interventies. De kinderen die nog steeds bang zijn. Toch zijn onze nalatenschappen zoveel groter dan onze duidelijke mislukkingen. Wat we niet zien en niet kunnen zien is de krachtige, zich uitbreidende, positieve impact van onze acties. We zien vaak niet hoe onze woorden van positieve bevestiging aan een overlever een belangrijk deel zijn van haar reis naar veiligheid en vrijheid, die (pas) jaren later zijn vruchten afwerpt. We hebben niet door hoe de ‘mislukte’ interventie met een dader zaden van verandering heeft geplant die uiteindelijk hebben geleid tot betekenisvolle verandering. Onze nalatenschap bestaat onder andere uit onze invloed op onze huidige collega’s en op toekomstige generaties kinderen (die we nooit zullen ontmoeten).

Ik hoop dat het lezen van dit boek je zal helpen om je eigen nalatenschap van verandering te versterken. Een nalatenschap waarvan je de reikwijdte misschien nooit helemaal zult kennen, maar die je toch betekenis en hoop geeft en de levens van mensen verandert, nu en in de toekomst.

Hoewel ik hoop dat dit boek zal leiden tot transformationele verandering en meer gezondheid, veiligheid en welzijn voor gezinnen, beter werkende systemen en een betere professionele praktijk, is het alleen bedoeld voor informatieve doeleinden en geeft het geen specifieke richtlijnen of aanbevelingen voor iemands professionele of persoonlijke situatie. Als je een overlever bent, zoek dan steun bij vrienden, familie en gekwalificeerde professionals. Als je een professional bent, gebruik dan je eigen beoordelingsvermogen, zoek waar nodig professionele supervisie en ondersteuning, en wees trouw aan de wettelijke, beleidsmatige en ethische mandaten van je beroep en je instantie.

Tenzij anders aangegeven, geven alle citaten, strips en dialogen in dit boek gesprekken of samenvattingen van gesprekken weer zoals ik die mij herinner. De transcripties van interviews met behandelaars en slachtoffers zijn aangepast met het oog op helderheid en beknoptheid. Alle voorbeeldcases zijn samenstellingen en/of de identificerende details zijn aangepast om de privacy van de betrokken personen te beschermen.

INLEIDING BIJ DE VERTALING

Ik vind het een eer deze inleiding te mogen schrijven. Niet alleen omdat dit boek inhoudelijk sterk is, maar ook omdat we het zo hard nodig hebben. David Mandel kijkt kritisch naar de manier waarop wij ook in Nederland omgaan met huiselijk geweld en kindermishandeling, en doet dat op een manier die raakt: scherp, maar met compassie voor moeders, vaders, kinderen en professionals. Hij legt de vinger op de zere plek, maar biedt ook handvatten om agressie en geweld in gezinnen constructief en effectief aan te pakken.

Professionals die deze problematiek in hun werk tegenkomen denken vaak dat ze genderneutraal zijn, maar in werkelijkheid bevestigen ze bestaande machtsverhoudingen. Mandel legt met behulp van zes mythen goed uit dat we daarmee bij de aanpak van huiselijk geweld onbewust bijdragen aan een cultuur waarin we moeders impliciet de schuld geven van het huiselijk geweld en het gedrag van vaders stelselmatig negeren. Hij belicht vooroordelen en stereotype denkbeelden die voor ons allemaal moeilijk te herkennen zijn omdat we ermee zijn opgegroeid. Net zoals een vis niet beseft dat hij in water zwemt, zijn wij ons vaak niet bewust van de sociale structuren die ons denken beïnvloeden.

Juist daarom is het zo belangrijk om naar huiselijk geweld en kindermishandeling te kijken door een 'social justice'-bril. Die dwingt ons om stil te staan bij ongelijke en onrechtvaardige verhoudingen tussen ouders en hoe wij die als professionals en organisaties soms onbedoeld bestendigen. Familierechtadvocaten proberen al vele jaren te laten zien dat in het familierecht niet het gedrag van de pleger van het geweld centraal staat en hoe kinderen daartegen beschermd kunnen worden, maar dat bijna als vanzelfsprekend de conflictueuze relatie van de ouders als uitgangspunt wordt genomen. Moeders worden daarbij bijna altijd verantwoordelijk gehouden voor de bescherming van de kinderen. De hulpverlening richt zich voornamelijk op hen, terwijl vaders vaak niet worden aangesproken op hun schadelijke gedrag terwijl hen wel alle ruimte voor contact met de kinderen wordt geboden, met alle gevolgen van dien.

Mandel laat zich in zijn benadering van huiselijk geweld leiden door twee principes:

- Maak het patroon van het onveilige gedrag van de geweld plegende ouder zichtbaar en
- documenteer dit nauwkeurig en doe hetzelfde met het beschermende gedrag van de andere ouder.

Om contact te maken met (meestal) de man als pleger van het geweld en te focussen op zijn gedrag als ouder, zijn vaardigheden nodig waar de gemiddelde hulpverlener nog niet voor is opgeleid. Deze handelingsverlegenheid versterkt de neiging bij de hulpverlening om zich te richten op de ouder die in hun ogen toegankelijker is. Ik hoop echt dat dit boek organisaties stimuleert om hun professionals in staat te stellen zich hierin te bekwamen door opleiding en structurele intervisie.

Als mede-grondlegger van de visie Gefaseerd Samenwerken voor Veiligheid met behulp van het TOP-3 model omarm ik de ‘social justice’-bril van dit boek als een wezenlijke en onmisbare aanvulling. Beide benaderingen brengen het patroon van geweld in kaart en houden dit vervolgens als focus bij de hulp aan alle gezinsleden. Beide benaderingen zorgen ervoor dat de hulpverlening niet alleen gericht is op het symptomatische onveilige gedrag, maar ook op de onderliggende problemen en dynamieken van geweld. De ongelijkheid van moeders en vaders aan sich wordt in het Gefaseerd Samenwerken voor Veiligheid niet geproblematiseerd en daarmee is ook geen zicht op hoe wij met onze houding en regelgeving die ongelijkheid bestendigen. Dat is wel echt nodig. Als we echt willen zien wat veel moeders doen om hun kinderen te beschermen, moeten we stoppen met dat als vanzelfsprekend te beschouwen. Pas dan kunnen we het expliciet erkennen en waarderen. Die andere kijk brengt daarnaast de verantwoordelijkheid van vaders voor het geweld beter in beeld en helpt ons contact met hem te maken, naar hem te luisteren en hem aan te spreken op de schade die hij toebrengt aan zijn eigen ouderschap en aan dat van zijn partner of ex-partner. Zo krijgen vaders meer kans zich op dat vlak te verbeteren en te ontwikkelen en voelen ze zich meer gezien.

Onderzoekers zoals Katinka Lünemann van het Verwey-Jonker Instituut benadrukken al langer de noodzaak van een meer holistische en geïntegreerde benadering die zowel de veiligheid van kinderen als de dynamiek

van huiselijk geweld in ogenschouw neemt en die gendersensitief is. Precies dat maakt dit boek mogelijk. Het helpt ons om de samenhang van huiselijk geweld en kindermishandeling te zien, zodat een meer integrale aanpak mogelijk wordt.

Mandel wijst er in enkele casestudies ook terecht op dat aannames op basis van etniciteit en sociaaleconomische status bij instanties voor hulpverlening en de politie ertoe kunnen bijdragen dat slachtoffers (en plegers) van huiselijk geweld en kindermishandeling zich niet veilig voelen om hulp te zoeken.

In zijn dankwoord aan het einde van het boek noemt Mandel nadrukkelijk ervaringsdeskundigen en professionals (sommigen zijn beide) uit de Verenigde Staten, Schotland en Australië die wezenlijk hebben bijgedragen aan het schrijven ervan. Hartverwarmend is ook dat hij stilstaat bij zijn eigen seksisme en zijn voortgaande strijd daartegen in zichzelf en anderen. Dat maakt hem niet alleen een gedreven professional met 35 jaar ervaring in het stoppen van huiselijk geweld, het maakt hem tot een rolmodel, een man die zijn positie en visie durft te bevragen en anderen uitnodigt hetzelfde te doen.

Het boek overtuigt als een oproep tot actie naar professionals, en naar slachtoffers en plegers van geweld. Het maakt duidelijk dat we een gemeenschappelijke taal nodig hebben die gegrond is in sociale rechtvaardigheid en oog heeft voor hoe wij ongewild ongelijkheid in stand houden. David Mandel geeft ons die taal. We hoeven er nu alleen maar gebruik van te maken.

Sander van Arum, Stichting Civil Care